

Homeroswedstrijd 2020-2021 – een selectie uit Nederlandse vertalingen

Acht vertalingen uit de laatste honderd jaar. Vier in hexameters, drie in proza, en één in jamben. De laatste, de recentste, werd drie jaar terug in volle (!) theaterzalen gebracht door vele Femiossen. Bij elk van de vertalingen worden enkele extra verzen toegevoegd, in cursief.

Homeros, *Odyssee* 1. 336-359

1 - Aegidius Timmerman, *Odyssee*. Amsterdam 1934.

*... afgaand de hooge trap van haar kamer. Niet zonder geleide,
Maar door haar twee slavinnen gevolgd... En toen bij de vrijers
Zij, de Godin onder vrouwen, gekomen was, bleef zij er stilstaan,
Zie, bij den ingang der stevig-getimmerde voorzaal... Zij hield zich
Tegen de wangen een glanzigen sluier. En naast haar, aan weerszij,
Bleef ook een trouwe slavin staan. Toen sprak zij den Godlijken zanger
Schreiende aan: "Gij kent toch wel, Femius, andere zangen,
"Vele, die menschen betooven; de daden van menschen en Goden,
"Welke de zangers verheerlijken! Zing voor hen één van die liedren,
"Zittend daar bij hen, en laten zij zwijgend hun wijn blijven drinken!
"Maar met dat treurige lied moet gij eindigen! 't Pijnigt mij telkens
" 't Hart in mijn borst, daar een onvergeetlijke weemoed mij neer[drukt ...
"Altijd toch mis en gedenk ik van hem de dierbare trekken,
"Hem, wiens roem is verbreid over Hellas en midden door Argos...!"
Toen werd Telémachus weder begeesterd en zeide: "Maar moeder,
"Waarom verwijt gij 't hem toch, als onze aanhankelijke Zanger
"Zóó ons verkwikt, als zijn geest het hem ingeeft! Het zijn niet de Dichters!
"Zij zijn niet schuldig, maar Zeus is het, die aan de menschen,
" - Gerst is hun voedsel! - aan iedereen geeft, zooals hĳ het wil geven!
"Wraak het in hém niet als hij van den rampspoed der Grieken wil zingen!
"Dát gezang juichen de menschen het meeste toe, dat aan de hoorders
" 't Nieuwst in de ooren klinkt! Wil met gemoedsrust het luistren verdragen!
" 't Is niet Odýsseus alleen, wiens terugkeers-dag is verloren,
"Ginder in Troje, maar ook vele anderen gingen ten gronde ...
"Ga nu maar liever naar binnen, uw eigen handwerk bezorgen
"Weven en wol en laat uw slavinnen het weefgetouw langs gaan;
" 't Spreken komt toe aan de mannen, aan mij vooral...! Ik ben hier meester!"
*Vol verwondering ging zij naar binnen, zij nam toch ter harte
't Zielvolle woord van haar zoon en zij ging met haar dienende vrouwen
Weder naar boven en bleef daar haar man, haar Odysseus, beweenen,
Zoo lang totdat haar een zoeten slaap op de oogleden vleide
Pallas Athene....**

2 - P.C. Boutens, *Odyssee*. Haarlem 1941.

*Langs de verhevene trap kwam neêr zij gedaald uit haar kamer,
Niet alleen, met haar meê in gevolg twee dienende maagden.
Toen de verzamelde vrijers bereikt had de edele vrouwe,
Hield ze aan den deurpost stand van de steviggezolderde woonhal,
Voor hare wangen de plooien gebreid van den glanzenden hoofddoek;
Aan weêrskanten haar plaats innam de voortrefflijke dienstmaagd.
Daarop sprak ze onder tranen een woord tot den godlijken zanger:
'Phemios, immer gij weet veel aêrs dat menschen betoovert,
Daden van mannen en goden, door zangers in liedren verheerlijkt:
Zoo één zing in hun midden gezeten, en laat hen in zwijgen
Drinken den wijn; doch eens en voorgoed dees gruwlijken zang laat,
Die nu telkens opnieuw weêr 't hart in de borst mij beklemmen
Komt, daar onoverkomelijk leed boven allen mijn deel werd.
Want aldoor in gedachtnis vermis ik het hoofd van een zulken
Man wiens roem heel Hellas vervult en het midden van Argos!"*

Haar op zijn beurt gaf toen de verstandige Telemachos antwoord:
"Waarom toch misgunt gij, mijn moeder, den eerlijken zanger
Ons op de vlucht van zijn geest te vermaken? Van wat zij bezingen,
Dragen de zangers de schuld licht niet: Zeus die aan een elk van
Ons broodetende menschen zijn deel wijst naar het hem goeddunkt.
Hem geen blaam om zijn zingen van 't boos avontuur der Danaërs!
Dat lied immers begroeten de menschen met lof het gereedlijkst,
Dat toehoorderen klinkt in het oor als het jongste en 't nieuwste.
Zelf in uw hart en gemoed vat kracht en geduld het te hooren!
Immers in Troia verloor niet enkel Odysseus den dag der
Thuiskomst: ook omkwamen er andere vele der helden.
Doch keer weêr in 't vertrek, en bezorg er uw eigen bedrijven,
Weefstoel, rokken, en deel aan de dienende vrouwen bevelen
Dat zij vervullen haar taak – 't eindwoord blijft zorg van de mannen,
Allen, voornaamlijk van mij: ik draag het gezag in de woning!"

*Zij ging stil in verbazen terug naar de vrouwenverblijven;
Want het verstandige woord van haar zoon sloot weg in haar hart zij.*

3 - M.A. Schwartz, M.D. Tjeenk Willink & zoon N.V. Haarlem 1965.

Zij daalde de hoge trap af van haar huis, niet alleen, maar door twee dienaressen gevolgd. Toen de vorstin bij de vrijers binnentrad, bleef zij staan bij de deur van de grote zaal tussen haar beide getrouwe slavinnen. Haar glanzende sluier trok zij voor haar wangen en onder tranen sprak zij tot de goddelijke zanger: "Phemios! Ge kent toch vele andere liederen, bekoorlijk voor het menselijk oor, waarin de zangers verheerlijken de daden van mensen en goden. Zing één daarvan in hun midden gezeten en laat hen in stilte drinken de wijn. Maar houd op met dit somber gezang, dat mij altijd het hart in de boezem bedroeft, want boven allen trof mij verbijsterend leed. Altijd mis ik en denk ik terug aan mijn geliefde man, wiens roem wijd is verbreid over Argos en geheel Hellas."

Maar Telemachos wierp haar tegen: "Moeder, waarom betwist ge de trouwe zanger het recht ons met zijn kunst te bekoren, zoals zijn hart het hem ingeeft? Niet de zangers hebben schuld, maar het is Zeus, die aan ieder der sterfelijke mensen schenkt, wat hem goed dunk. Phemios treft geen blaam, dat hij het droevig lot van de Grieken bezingt. Want dat lied roemen de mensen het meest, dat hun het nieuwst in de oren klinkt. Verman u en vind de moed dit aan te horen; want niet is Odysseus de enige, die nooit de dag van de terugkeer uit Troje beleefde, maar ook vele andere helden vonden de dood. Ga naar uw kamer en draag zorg voor uw eigen taak, het weefgetouw en het spinnewiel en zet de slavinnen aan het werk. Het gesprek komt toe aan de mannen en aan mij van allen het meest; want in dit huis ben ik heer en meester."

Verbaasd keerde zij terug naar het vrouwenverblijf; want het wijze woord van haar zoon nam zij ter harte.

4 - Frans van Oldenburg Ermke, Homeros / tekstgetrouwe weergave. Retie 1959.

Gekomen bij haar vrijers sloeg de edele vrouw een plooi van haar heerlijke hoofddoek voor het gezicht. En staan ging zij bij één van de stevige zuilen, die schragen het machtige dak. Links en rechts van haar stelden zich nu ook haar vrouwen op. Uitbarstend in tranen viel zij nu de kundige zanger in de rede en zeide: 'Phemios, gij, die zoveel liederen kent, door onze dichters gedicht op de daden van mannen en goden, met nog wel andere liederen kunt ge ons hart verrukken. Kies er nu daarvan een uit voor uw luisteraars, opdat zij in vrede hun wijn kunnen drinken. Doch het lied, dat ge zong, daar moet ge mee ophouden. Ik vind het te droevig en steeds weer verscheurt het mijn hart. Van al die rampen toch, waarvan gij hier zong, trof mij nog de zwaarste, – mij, die hier mijn dagen al treurende slijt om de beste der mannen, wiens naam op aller lippen is van Hellas tot diep in Argos.'

Maar de wijze Telemachos zei: 'Moeder, waarom onze koninklijke zanger niet laten zingen, zoals de geest het hem ingeeft? De dichters toch zijn voor wat er gebeurt niet verantwoordelijk, maar Zeus zelf, die ons leed aan de zangers tot stof geeft. Niet Phemios kunnen we laken, als hij het droevig lot van de Grieken bezingt. En heeft niet het laatste lied steeds de meeste bijval? Wees dapper, o moeder, dwing uzelf moedig tot luisteren, want Odysseus is niet de enige held, die van Troje niet terugkwam, voor veel anderen immers was Ilium het einde. Doch ga nu weer naar uw vertrekken, waar weefgetouw en het spinrokken u wachten; en laat ook de dienstmaagden bedrijvig zijn. Praten is het werk van mannen, en met name van mij, die de baas hier ben.'

Getroffen door dit woord keerde Penelope terug naar haar kamers, want zij kon niet ontkennen, dat haar zoon verstandig en wijs had gesproken.

5 - Jan van Gelder, *Odyssee: de terugkeer van Odysseus*. Den Haag, 1959.

Toen zij nu de vrijers zag, die godin onder de vrouwen, bleef zij staan in de deuropening van de hecht doortimmerde zaal, haar gezicht bedekkend met een glanzende sluier. En terwijl aan weerszijden een trouwe dienaars bij haar stond, sprak zij met betraande ogen tot de goddelijke zanger: “Femios, je kent toch genoeg andere verhalen om een gezelschap te boeien, daden van mannen en goden, beroemd geworden door de zangers. Zing hun daar iets van en laten zij stil luisterend hun wijn drinken. Maar houd op met dát lied; het is te droevig en altijd foltert het mijn hart in mijn borst, omdat mij toch wel het zwaarst een onvergetelijk leed heeft getroffen. Want zo’n dierbaar bezit heb ik verloren en altijd moet ik denken aan de man die wijd en zijd vermaard blijft in Hellas en Midden-Argos”.

“Moeder”, antwoordde haar de verstandige Telemachos, “waarom misgunt gij het onze waardige zanger de mensen te amuseren zoals hij geïnspireerd is? De zangers hebben werkelijk geen schuld, maar veeleer Zeus, die nu eenmaal geeft wat hem goed dunkt aan ieder van ons. Men kan het Femios niet kwalijk nemen dat hij zingt over het slechte lot van de Grieken; het nieuwste lied valt het meest in de smaak. U moet er maar tegen kunnen daarnaar te luisteren. Niet alleen Odysseus verloor de dag van zijn terugkeer in Troje; ook veel andere mannen zijn er gebleven. Ga liever naar uw kamer en bezorg uw eigen werk, weefboom en spinrokken, en beveel uw slavinnen aan hun taak te gaan. De mannen zullen hier wel het woord voeren. Ikzelf in de eerste plaats; want ik ben de heer van dit huis”.

Diep onder de indruk ging Penelope terug naar haar kamers, want zij nam het verstandige woord van haar zoon ter harte.

6 - Imme Dros, Odysseia: de reizen van Odysseus. Amsterdam 1992.

*Toen ze de vrijers zag, de stralende onder de vrouwen,
bleef ze staan bij een zuil van het hechtgetimmerde dak, ze
hield een glanzende sluier voor haar wangen en ze
werd geflankeerd door haar beide vertrouwde dienaressen.*

Met haar ogen vol tranen zei ze tegen de zanger:

‘Femios, toe, je kent nog zoveel mooie verhalen
om je publiek te bekoren, over de daden van mensen
en van Goden, heldendaden door zangers vereeuwigd.
Zing daar iets van nu zij zwijgend van hun wijn genieten,
hou alleen op met dit treurige lied, of mijn hart zal nog breken.
Ik ga immers toch al gebukt onder loodzwaar verdriet, want
altijd zie ik mijn dierbare echtgenoot voor me, die ik
mis, een man beroemd in heel Hellas tot in Argos.’

Maar toen zei Telemachos, die bijzonder goed nadacht:

‘Moeder toch, waarom maak je die trouwe zanger verwijten,
als hij ons amuseert met wat zijn hart hem ingeeft?

Zangers hebben nergens schuld aan, de schuld ligt bij Zeus zelf,
die de stervelingen, de gersteters, zo maar laat lijden.

Val hem niet hard als hij zingt van de Danaërs en van hun rampspoed,
mensen juichen nu eenmaal het hardst voor een lied dat net nieuw is.

Wapen liever je hoofd en je hart en luister er ook naar.

Want Odysseus is niet de enige die niet terugkwam,
heel wat andere mannen zijn gesneuveld bij Troje.

Ga aan je eigen taak in huis bij het weefgetouw en het
spinrokken, en draag er zorg voor dat de vrouwen hun werk doen.

Laat het praten maar over aan mannen, aan alle mannen,
maar in het bijzonder aan mij, want ik ben de baas hier.’

*En verwonderd ging ze het huis weer binnen, ze nam de
gloedvolle woorden van haar zoon ter harte en ze
liep de trap weer op met de vrouwen die haar bedienden.*

7 - H.J. De Roy Van Zuydewijn, Odyssee: de terugkeer van Odysseus. Amsterdam 1992.

*Toen zij, godin van de vrouwen, de zaal met de vrijers bereikt had,
bleef ze staan bij een zuil van de stevig gezolderde woonzaal
en met haar glanzende hoofddoek haar beide wangen bedekkend –
naast haar, elk aan een kant, een der zorgzame huisdienaressen –
sprak ze, in tranen uitbrekend, de godlijke zanger het woord toe:
“Femios! Ken je niet vele, de mensen verrukkende, zangen
over, door zangers verheerlijkte, daden van mensen en goden?
Zing in hun midden dan daaruit een lied en laten zij zwijgend
wijn zitten drinken. Maar houd alsjeblieft met dat treurige lied op, 340
’t horen waarvan mij, telkens opnieuw, het hart in de boezem
breekt, nu ik toch het meest door blijvend verdriet word getroffen.
Want hoe mis ik de held die hij was en altijd gedenk ik
hem wiens roem over Hellas en over heel Argos verbreid was.”
Haar sprak de vlugge Telemachos toe en gaf haar ten antwoord:
“Moeder, waarom de zanger misgund zijn gehoor te vermaken,
zoals de geest het hem ingeeft? Want de dienstwillige zangers
kunnen daar zelf niets aan doen, nee, veeleer is Zeus daaraan schuldig,
die aan het ploeterend mensdom zijn gaven deelt naar hem goeddunkt.
Neem dus de zanger niet kwalijk over het treurige noodlot 350
van de Achaiers te zingen; het hoogst worden immers geprezen
juist de gezangen die nieuw in de oren der toehoorders klinken.
Duld en wen u eraan zulke zangen te horen. – Odysseus
is heus de enige niet die in Troje de dag van zijn thuiskomst
onder zag gaan; veel anderen hebben daar ’t leven verloren.
Ga naar uw kamer om daar uw eigen werk te verrichten,
weven en spinnen, en geef aan de huisdienaressen de opdracht
zich aan haar werk te begeven. Spreken is ’t werk van de mannen,
allen en mij allereerst, want ik heb het hier voor het zeggen.”
Hooglijk verbaasd ging Penelope heen en liep naar haar kamer, 360
want het verstandige woord van Telemachos nam zij ter harte.*

8 - P. Lateur, Odyssee: een zwerver komt thuis. Amsterdam 2016.

*De goddelijke vrouw kwam naar de vrijers
haar fonkelende hoofddoek vóór de wangen,
en bij een pijler, drager van de stevig
gebouwde zoldering, stond zij toen stil,
een trouwe dienaress aan beide zijden.*

Zij sprak de goddelijke zanger aan
terwijl haar tranen stroomden: 'Femios,
jij kent toch vele andere gezangen
om stervelingen te bekoren, daden
van goden en van mensen, door de zangers
verheerlijkt. Zing voor hen nu daaruit iets
gezet in hun kring en laten zij
in stilte verder drinken van de wijn. 340
Maar houd toch op met dit verdrietig lied
dat telkens weer mijn hart vanbinnen kwelt,
vervloekt verdriet trof mij het meest van al.
Voortdurend hunker ik en gaan al mijn
gedachten naar het dierbare gelaat
van hem wiens roem en glorie wijdverspreid
zijn in heel Hellas en het hart van Argos.'

En de verstandige Telemachos
gaf haar op zijn beurt antwoord: 'Ach, mijn moeder,
waarom misgun jij onze trouwe zanger
ons te vermaken zoals hem zijn geest
het ingeeft? Niet de zangers dragen schuld,
neen, naar ik meen is Zeus de schuldige
die naar believen onheil zendt naar mensen,
het ras dat granen eet, naar iedereen.
Hem mogen wij het dus niet kwalijk nemen 350
dat hij het droevig noodlot der Achaiërs
bezingt. Want mensen roemen toch het meest
het lied dat hun heel nieuw klinkt in de oren.
Laat dus je hart en geest erin berusten
te luisteren naar zo'n gezang. In Troje
verloor niet enkel Odysseus de dag
van de terugkeer, tal van anderen
verloren daar al evenzeer het leven.
Kom, ga nu naar je kamer, hou je bezig
met eigen werk, je weefraam en je spinrok.
Beveel je dienaressen weer te werken.
Het woord te voeren past de mannen, allen
die Troje voortbracht, maar het meest nog mij.

Want mij komt het gezag toe in dit huis.'

Toen ging zij vol verbazing weer naar boven,

zij nam Telemachos' verstandig woord

ter harte.

360